

О. Бантишев¹, М. Величко²

¹ Національна академія Служби безпеки України, м. Київ, Україна

² Державне підприємство «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України», м. Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРИРОДИ

Частина II: ЗЕМЛІ І НАДРА

Резюме. Ефективним засобом охорони природи в умовах зростаючого антропогенного впливу є застосування усіх видів юридичної відповідальності до порушників законодавства в галузі охорони природи, особливе місце у цьому питанні належить адміністративній відповідальності.

Мета. З'ясувати сутність та особливість адміністративної відповідальності у сфері охорони природи (землі, надра) в Україні.

Матеріали та методи. Проведено аналіз чинних нормативно-правових актів з окремих питань адміністративної відповідальності у сфері охорони земель і надр.

Результати. Досліджено специфіку адміністративної відповідальності у сфері охорони природи; розглянуто статті Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та запропоновані пропозиції з їх вдосконалення, що стосуються відповідальності як фізичних, так і посадових осіб за вчинені правопорушення проти землі та її надр. Здійснено юридичний аналіз окремих адміністративних правопорушень в галузі охорони природи та використання природних ресурсів, відповідальність за які передбачено окремими статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення: стаття 52 КУпАП «Псування і забруднення сільськогосподарських і інших земель»; стаття 53 КУпАП «Порушення правил використання земель»; стаття 54 КУпАП «Порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель або не приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням»; стаття 55 КУпАП «Порушення правил землеустрою»; стаття 56 КУпАП «Знищення межових знаків»; стаття 57 КУпАП «Порушення вимог щодо охорони надр»; стаття 58 КУпАП «Порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр» та ін. Авторами зазначено, що при вчиненні будь-якого правопорушення на перший план виходить його об'єктивна сторона або її наслідки і лише після встановлення суб'єкту правопорушення та його суб'єктивної сторони можна зробити висновок про об'єкт правопорушення, про те, які суспільні відносини, блага, цінності, інтереси були їм порушені.

Висновки. Адміністративна відповідальність у сфері охорони природи є важливим механізмом запобігання правопорушенням, у тому числі кримінального характеру, в галузі охорони довкілля.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, охорона довкілля, навколишнє природне середовище, земля, надра.

О. Bantyshev¹, M. Velichko²

¹ National Academy of the Security Service of Ukraine, Kyiv

² "L.I. Medved's Research Center of Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety of the Ministry of Health of Ukraine (State Enterprise)", Kyiv, Ukraine

ADMINISTRATIVE OFFENCES IN THE FIELD OF NATURE PROTECTION. PART II: LAND AND SUBSOIL

Abstract. An effective means of nature protection in the conditions of growing anthropogenic impact is the application of all types of legal liability to violators of legislation in the field of nature protection, a special place in this issue belongs to administrative liability.

Aim. To clarify the essence and features of administrative liability in the field of nature protection (land, subsoil) in Ukraine.

Materials and Methods. An analysis of current regulatory legal acts on individual issues of administrative liability in the field of land and subsoil protection was conducted.

Results. The specifics of administrative liability in the field of nature protection were studied; articles of the Code of Ukraine on Administrative Offenses (hereinafter – the Code of Administrative Offenses) were considered and proposals for their improvement were made, concerning the liability of both individuals and officials for offenses committed against land and its subsoil. A legal analysis of individual administrative offenses in the field of nature protection and the use of natural resources was carried out, liability for which is provided for by separate articles of the Code of Ukraine on Administrative Offenses: Article 52 of the Code of Administrative Offenses "Deterioration and pollution of agricultural and other lands"; Article 53 of the Code

of Administrative Offenses "Violation of land use rules"; Article 54 of the Code of Administrative Offenses "Violation of the terms for the return of temporarily occupied lands or failure to bring them into a condition suitable for use for their intended purpose"; Article 55 of the Code of Administrative Offenses "Violation of land management rules"; Article 56 of the Code of Administrative Offenses "Destruction of boundary signs"; Article 57 of the Code of Administrative Offenses "Violation of requirements for the protection of subsoil"; Article 58 of the Code of Administrative Offenses "Violation of rules and requirements for conducting work on geological study of subsoil", etc. The authors noted that when any offense is committed, its objective side or its consequences come to the fore and only after establishing the subject of the offense and its subjective side can a conclusion be drawn about the object of the offense, about what social relations, benefits, values, interests were violated by it.

Conclusions. The administrative liability in the field of nature protection is an important mechanism for preventing offenses, including criminal ones, in the field of environmental protection.

Keywords: administrative offenses, environmental protection, environment, land, subsoil.

Вступ. Землі і надра є об'єктами правових відносин, яким належать ключові економічні та суспільно-політичні функції. Так, в економічному аспекті землі забезпечують основу господарської діяльності та є основним засобом виробництва, що обумовлює основу економічної незалежності держави. Зокрема сільськогосподарські землі забезпечують стратегічні продовольчі інтереси в умовах перманентно зростаючої всесвітньої продовольчої кризи. Із суспільно-політичної позиції землі визначають територіальні межі суверенної держави та формують матеріальну основу суверенітету держави Україна [1, 2].

Земля – унікальний об'єкт природи, основа для формування середовища існування всіх живих організмів, у зв'язку з чим її охорона сприяє збереженню інших природних ресурсів (надра, водні ресурси, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря тощо) [3].

Вищезазначене обумовлює необхідність виконання положень законодавства України у цій сфері [4-8] та запровадження ефективного державного механізму правової охорони земель і надр шляхом запровадження усіх видів юридичної відповідальності до порушників законодавства в галузі охорони природи. Особливе місце у цьому питанні належить адміністративній відповідальності.

Першим важливим захисним бар'єром праводносин у галузі охорони природи, використання природних ресурсів є профілактика адміністративних правопорушень. Перш ніж розглядати означену проблему, необхідно зосередитися на тому, що в Україні діє Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), прийнятий ще Верховною Радою Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР) 7 грудня 1984 року [9]. З урахуванням політичних, соціальних та економічних змін, що сталися в нашій країні за цей період, автори вважають за необхідне розробити та прийняти новий КУпАП та взяти участь у цьому процесі.

Звернемось до юридичного аналізу окремих адміністративних правопорушень у галузі охорони природи та використання природних ресурсів (КУпАП, ст. 52-91-6). У реальному житті при вчиненні будь-якого правопорушення ми стикаємось з його об'єктивною стороною або її наслідками. Лише після встановлення суб'єкта правопорушення та його суб'єктивної сторони можна зробити висновок про об'єкт правопорушення, про те, які суспільні відно-

сини, блага, цінності, інтереси були порушені.

Саме тому ми пропонуємо будь-яке правопорушення аналізувати за наступними складовими: об'єктивна сторона правопорушення; суб'єкт правопорушення; суб'єктивна сторона правопорушення; об'єкт правопорушення. При цьому особливо слід відзначити, що при вчиненні окремих правопорушень винна особа може прагнути до формування антисуспільних, негативних відносин. Наприклад, при самовільному зайнятті земельної ділянки; незаконному використанні земель державного лісового фонду та ін.

Відносно потерпілого від будь-якого правопорушення та його предмета слід звернути увагу на те, що як такі вони починають існувати з початку виконання винною особою (суб'єктом правопорушення) об'єктивної сторони правопорушення. Саме тому ці ознаки будь-якого правопорушення слід відносити до об'єктивної сторони правопорушення як елементів його складу.

Мета дослідження. З'ясувати сутність та особливості адміністративної відповідальності у сфері охорони природи (землі, надра) в Україні.

Матеріали та методи. Проведено аналіз чинних нормативно-правових актів з окремих питань адміністративної відповідальності у сфері охорони земель і надр.

Результати. Звернемось до аналізу окремих адміністративних правопорушень, що можуть бути початком кримінальних правопорушень (злочинів) проти земель, а також інших тяжких або особливо тяжких злочинів.

Стаття 52 КУпАП «Псування і забруднення сільськогосподарських і інших земель» передбачає відповідальність за обидва самостійних правопорушення, а саме:

- псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами;
- невжиття заходів по боротьбі з бур'янами.

Слід виділити в окремий параграф невжиття заходів щодо боротьби з бур'янами, які являються фітоінвазіями (наносять значні економічні збитки). За цим різновидом правопорушення можуть ховатись й інші, зокрема – диверсія (ст. 113 Кримінального кодексу України (далі – КК): «Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших

дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемії, епізоотії чи епіфітотії») [10]. Обидва правопорушення слід зробити окремими статтями КУпАП. У диспозиції цієї статті прийменники "і", "та" слід замінити на "або" на що слід звернути увагу і в інших статтях КУпАП.

Правопорушення, передбачені статтею 62 КУпАП можуть вчинятися як шляхом активних дій, так і бездіяльності, як умисно так і з необережності особою, що досягла 16 років. Об'єкт правопорушення, передбаченого статтею 52 КУпАП – встановлений в Україні порядок використання сільськогосподарських та інших земель.

У разі провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з псуванням і забрудненням вказаних земель, слід мати на увазі, що такі правопорушення можуть становити кримінальне правопорушення, передбачене статтею 239 КК України «Забруднення або псування земель». При цьому для вирішення питання про кримінальну відповідальність вказаної особи необхідно, щоб такі дії створили небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля (ч. 1 ст. 239 КК), спричинили загибель людей, масове захворювання або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 239 КК). Під загибеллю людей слід розуміти смерть хоча б однієї особи, що необхідно вказати у законі.

У разі умисного вчинення подібних діянь громадянином України за завданням іноземної держави, іноземної організації або їхніх представників таке слід кваліфікувати як державну зраду за частиною першою статті 111 КК України. Вчинення вказаних діянь з метою ослаблення держави – це диверсія (ст. 113 КК України). У таких випадках відповідальність може наставати з 14 років (див. ч.2 ст. 22 КК України).

Стаття 53 КУпАП "Порушення правил використання земель" передбачає відповідальність за:

- використання земель не за цільовим призначенням;
- невиконання природоохоронного режиму використання земель;
- розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, які негативно впливають на стан земель;
- неправильну експлуатацію, знищення або пошкодження протиерозійних гідротехнічних споруд;
- знищення або пошкодження захисних лісонасаджень.

Вищезазначені діяння слід було б зробити окремими статтями КУпАП. Вчиняються вони як звичайною, так і посадовою особою. Під звичайною особою ми розуміємо фізичну осудну особу, що досягла віку 16 років.

Посадова особа – це керівники і заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, що здійснюють організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції. У КК України 2001 року термін «посадова особа», що вживається у попередньому КК України, змінений терміном "службова особа". Вважаємо, що такі зміни потребує і КУпАП.

Об'єкт правопорушення – встановлений в Україні порядок землекористування.

Перш за все зі вказаних діянь у разі створення небезпеки для життя, здоров'я людей чи для довкілля може кваліфікуватися як незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (ст. 239 ч. 1 КК України), а у разі незаконного заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах за статтею 239 ч.2 КК України. У разі невиконання природоохоронного режиму використання земель, якщо це створило небезпеку для життя і здоров'я людей чи довкілля слід кваліфікувати за статтею 239 України «Забруднення або псування земель».

Розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, які негативно впливають на стан земель, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки підлягає кваліфікації за статтею 236 КК України «Порушення правил екологічної безпеки» або за статтею 253 КК України «Проектування чи експлуатація споруд без системи захисту довкілля», якщо це створило небезпеку щодо тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибель або масове захворювання населення чи інші тяжкі наслідки.

Неправильна експлуатація, знищення або пошкодження протиерозійних гідротехнічних споруд через забруднення поверхневих чи підземних вод і водоносних горизонтів, джерел питних лікувальних вод, зміну їхніх природних властивостей або виснаження водних джерел, що спричинило небезпеку для життя, здоров'я людей, довкілля слід кваліфікувати за статтею 242 КК України «Порушення правил охорони вод».

Знищення або пошкодження захисних лісонасаджень у разі заподіяння істотної шкоди кваліфікується як злочин за статтею 246 КК України «незаконна порубка або незаконне перевезення, збереження, збут лісу».

У разі вище означених ознак злочинів проти основ національної безпеки України будь-яке з цих діянь може тягти відповідальність або за державну зраду (ч.1 ст. 111 КК України), або за диверсію (ст. 113 КК України), див. наш коментар до статті 52 КУпАП.

Стаття 53-1 «Самовільне зайняття земельної ділянки» передбачає відповідальність за вказані дії, які полягають у будь-яких умисних діях особи, що досягла віку 16 років, які свідчать про фактичне використання нею не наданої відповідним чином земельної ділянки. Відповідальності за такі дії підлягають як звичайні, так і посадові (службові)

особи. Вчиняється правопорушення умисно. Об'єкт правопорушення – порядок володіння земельними ділянками.

У випадку заподіяння значної шкоди законному володільцю або власнику ділянки або інтересам (суб'єкт кримінального правопорушення) підлягає відповідальності за статтею 197-1 КК України «Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво».

Примітка до статті 197-1 КК України визначила «відповідно до цієї статті шкода, передбачена частиною першою цієї статті, визнається значною, якщо вона у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

Стаття 53-2 КУпАП «Перекручення або приховування даних державного земельного кадастру» передбачає відповідальність за перекручення державного земельного кадастру а також приховування інформації про стан земель, розміри, кількість земельних ділянок, наявність земель запасу або резервного фонду.

Це правопорушення вчиняється умисно відповідною посадовою (службовою) особою до обов'язків якої належить обов'язок ведення державного земельного кадастру – єдиної державної системи земельно-кадастрових робіт, яка встановлює процедуру визнання факту виникнення або припинення права власності та права користування земельними ділянками та містить сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим цих ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристику, розподіл серед власників землі та землекористувачів.

Об'єкт правопорушення – встановлений в Україні порядок ведення державного земельного кадастру.

При наявності відповідних ознак вчинені такі дії можуть складати злочин, передбачений статтею 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів». Ці ж дії у разі використання при цьому службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо вони завдали істотної шкоди правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, що охороняються законом, підлягають кваліфікації за статтею 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем». Під істотною шкодою при цьому відповідно з приміткою 3 до статті 364 КК України слід розуміти таку шкоду, яка у сто і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.

Стаття 53-3 КУпАП «Зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу».

Об'єктивна сторона цього адміністративного правопорушення характеризується вчиненням вказаних дій, а також невиконання умов зняття, збереження

та використання родючого шару ґрунту. Це правопорушення вчиняється умисно фізичною, осудною особою, що досягла 16 років.

Об'єкт правопорушення – встановлений в Україні порядок контролю за використанням земель.

Якщо такі дії створили небезпеку для життя, здоров'я людей, для довкілля, винна особа (суб'єкт кримінального правопорушення) підлягає відповідальності за статтею 239-1 КК України «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель». Такі дії при відповідних умовах можуть створити склад державної зради (ч.1 ст. 111 КК України або диверсії (ст. 113 КК України). Див. наш коментар до ст. 52 КУпАП.

Стаття 53-4 КУпАП «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель».

Правопорушення, передбачене статтею 53-4 КУпАП полягає у незаконному заволодінні ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель – тягне за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до сімдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від тридцяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Відповідальності за нього підлягає як звичайна фізична осудна особа, так і службові (посадові) особи. Вчиняється правопорушення умисно.

Об'єкт – встановлений в Україні порядок використання земель та їх моніторингу.

За цим адміністративним правопорушенням можуть приховуватись залежно від ознак і обставин вчиненого самоправство (ст. 356 КК України) або зловживання владою чи службовим становищем (ст. 364 КК України).

Стаття 54 КУпАП «Порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель або не приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням» передбачає у першій частині відповідальність за вказані діяння, а у другій – за не проведення рекультивациі порушених земель.

Рекультивациа порушених земель – це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель. Відповідальності за це діяння підлягає будь-яка дієздатна особа. Вчиняється правопорушення умисно.

Об'єкт правопорушення – встановлений в Україні порядок користування та рекультивациі земель. У разі безпосереднього використання земель, якщо це спричинило тривале знищення або втрату їх родючості, виведення земель з сільськогосподарського обігу, змивання гумусного шару, порушення структури ґрунту, може кваліфікуватися за частиною першою статті 254 КК України «Безгосподарське використання земель».

Частина друга вказаної статті, яку слід зробити окремою статтею, передбачає відповідальність за умисне ухиляння від обов'язкової рекультивациі

земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину чи видобування бурштину на підставі спеціального дозволу на користування надрами, що заподіяло істотну шкоду. Примітка до статті 254 КК України визначила, що у цій статті істотною шкодою вважається така шкода, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує встановлений законодавством неоподаткований мінімум доходів громадян.

Стаття 55 КУпАП «Порушення правил землеустрою» передбачає відповідальність за вказане діяння, яке може вчинитися будь-якою особою як умисно, так і з необережності.

Об'єкт правопорушення – порядок землеустрою (див. Земельний кодекс, Закон «Про землеустрій»). У разі заподіяння такими діями значної шкоди інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника, відповідальність настає за статтею 356 КК України «Самоправство». «Значна шкода» – поняття оціночне, що встановлюється слідством і судом. Можливо за допомогою відповідної експертизи.

Стаття 56 КУпАП «Знищення межових знаків».

Об'єктивна сторона злочину може знайти свій вираз у знищенні тобто у приведенні у повну непридатність межових знаків. Засоби знищення можуть бути різноманітними (підпалення, пошкодження надпису тощо). Це адміністративне правопорушення може вчинитися фізичною особою, що досягла 16 років, може вчинитися як умисно так і з необережності.

Об'єкт правопорушення – порядок землеустрою та власність. У разі вчинення таких дій умисно, якщо це заподіяло шкоду у великих розмірах, відповідальність настає за статтею 194 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна». Великі розміри визначені у примітці 3 до статті 185 КК України. Визнається сума, що у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.

Звернемось до аналізу окремих адміністративних правопорушень, що можуть бути приготуванням до кримінальних правопорушень (злочинів) проти надр, а також інших тяжких або особливо тяжких злочинів.

Стаття 57 КУпАП «Порушення вимог щодо охорони надр» передбачає відповідальність за дії, об'єктивна сторона яких охарактеризована частиною першою цієї статті як самовільна забудова площ залягання корисних копалин, невиконання правил охорони надр і вимог щодо охорони довкілля, будівель і споруд від шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, знищення або пошкодження спостережних режимних свердловин на підземні води, а також маркшейдерських і геодезичних знаків – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Друга частина статті 57 КУпАП передбачає відповідальність за вибіркочку відробку багатих ділянок родовищ, яка призводить до необґрунтованих втрат балансових запасів корисних копалин, наднормативні втрати і наднормативне розубожування корисних копалин при видобуванні, псування родовищ корисних копалин та інші порушення вимог раціонального використання їхніх запасів у вигляді накладення штрафу на посадових осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Третя частина встановила відповідальність – за втрату маркшейдерської документації, невиконання вимог щодо приведення гірничих виробок і бурових свердловин, які ліквідуються або консервуються, в стан, що забезпечує безпеку населення, а також вимог щодо збереження родовищ, гірничих виробок і бурових свердловин на час консервації тягне за собою відповідальність у вигляді накладення штрафу на посадових осіб від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частина четверта стосовно порушення особливих умов спеціального дозволу на користування надрами, якщо це не пов'язано з отриманням доходу у великих розмірах, тягне за собою відповідальність у вигляді накладення штрафу на посадових осіб та фізичних осіб від трьохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка до статті 57 КУпАП визначила, що отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у триста і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.

Рахуємо, що вказані вище чотири частини статті 57 КУпАП доцільно було б зробити окремими статтями КУпАП.

За правопорушення, передбачені частиною 1 цієї статті відповідальності підлягає як звичайна, так і посадова (службова) особа, а за частинами 2, 3, 4 – лише посадова (службова) особа. Вчинитися це правопорушення може як умисно, так і з необережності.

Об'єкт правопорушення – порядок охорони надр, встановлений Законом України «Про надра» від 27.07.1994 р.

Порушення правил охорони або використання надр, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, слід кваліфікувати за частиною першою статті 240 КК України «Порушення правил охорони або використання надр».

Частина друга статті 240 КК України, яка частково дублює її першу частину передбачає, крім того відповідальність за незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

Стаття 58 КУпАП «Порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр» передбачає відповідальність за порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр, яке може призвести чи призвело до недостовірної оцінки розвіданих запасів корисних копалин або умов для будівництва та експлуатації підпри-

емств по видобуванню корисних копалин, а також підземних споруд, не зв'язаних з видобуванням корисних копалин, втрата геологічної документації, дублікатів проб корисних копалин і керна, необхідних при дальшому геологічному вивченні надр і розробці родовищ, шляхом накладення штрафу на посадових осіб від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Відповідальності за це правопорушення може підлягати відповідна посадова (службова) особа. Вчиняється правопорушення як умисно, так і з необережності.

Об'єкт правопорушення – порядок проведення робіт по геологічному вивченню надр. У разі настання при цьому наслідків, передбачених частиною першою або другою статті 240 КК України, настає кримінальна відповідальність (ст.57 Куп АП).

Таким чином, вищезазначено, які кримінальні правопорушення (злочини), готування до них або замах на їх вчинення можуть приховуватись за адміністративними правопорушеннями в галузі охорони природи та використання природних ресурсів (землі, надра).

Висновки

1. Прогресивне збільшення антропогенного навантаження несе безпосередню загрозу навколишньому природному середовищу, що формує важливе завдання для сучасного суспільства – бути відповідальним за збереження природних багатств для майбутніх поколінь.

2. Ефективним засобом охорони природи є застосування усіх видів юридичної відповідальності до порушників законодавства в галузі охорони природи. Чільне місце в цій сфері посідає адміністративна відповідальність.

3. Розглядаючи склад відповідних правопорушень, слід звернути увагу на можливість подальшого вдосконалення змісту деяких статей КУпАП і КК України. Особливу увагу слід приділити обґрунтуванню внесення до кримінального кодексу України статті, яка б передбачала відповідальність за шкідництво.

Конфлікт інтересів. Автори зазначають про відсутність конфлікту інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Ковалів О. Реальний захист конституційних прав власності Українського народу на землю та її природні ресурси – основне національне багатство: – ключ до перемоги... «Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини» (м. Київ, 16 липня 2022 р.). Збірник наукових праць. Київ. 2022: С. 37–41.
2. Шульга МВ, Шульга АМ. Актуальні правові проблеми охорони земель в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені ГС. Сковороди «ПРАВО». 2023;37:130-144.
3. Величко МВ. Нормативно-правове забезпечення охорони біологічної компоненти (ґрунтової біоти) продуценти гумусу ґрунтів України в умовах їх забруднення пестицидами та пропозиції щодо його покращення. Юридична Україна. 2022;4:34–45.
4. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text>.
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст.546). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12#Text>
6. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року № 962-IV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.349). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/962-15#Text>.
7. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.350). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/963-15#Text>
8. Кодекс України про надра (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 36, ст. 340). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) (ст.213 - ст.330) (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
10. Кримінальний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Відомості про авторів

Бантишев Олександр ^{A,B,C,D,E,F,G} – кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Національної академії Служби безпеки України. Адреса: вул. Максимовича, 22, Київ, Україна. ORCID ID 0000-0001-9206-7701.

Величко Микола ^{C,D,E,F,G} – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник Державного підприємства «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України». Адреса: вул. Героїв Оборони, 6, 03127, м. Київ, Україна. ORCID: 0000-0002-0401-1538.

A – концепція роботи і дизайн; B – проведення досліджень; C – аналіз, попередня підготовка; D – програмне забезпечення, статистичний аналіз; E – написання статті; F – редагування; G – фінальне схвалення статті.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2025 р.